

Een poging om de beslissing uit te stellen en later nader met elkaar te spreken lukte niet. Enschede zat zonder predikant. Voor de betrokkenen bleef er een waas van geheimzinnigheid hangen over Aalders' vertrek naar de Nederlandsche Hervormde Kerk.⁶¹

Nadat Aalders colloquium doctum had gedaan voor het Provinciaal Kerkbestuur van Noord Brabant en Limburg werd hij in 1937 hulpprediker te Haarlem. Hij verving daar K.H. Miskotte, die voor een half jaar naar Nederlands-Indië was vertrokken. Na terugkeer van Miskotte werd Aalders hulpprediker in Amsterdam. Het waren goede jaren, waarin hij in alle rust en met vrucht zijn werk als predikant deed. Hij trad niet meer naar buiten. Na de oorlog was hij nog een jaar ziekenhuis predikant te Den Haag. Nadien openbaarde zich een zware depressie. Aan theologie waagde hij zich niet meer. Hij las stichtelijke lectuur en schreef gedichten. Op 12 februari 1966 overleed hij te 's Gravenhage. Aan een heftig beleefd bestaan was een einde gekomen.

Conclusie

Harmjan Dam typeert Aalders als zwervend. Dat oordeel is eveneens door Venemans op Aalders toegepast.⁶² Ik zou eerder willen stellen dat er een continue lijn door het theologisch en christelijk leven van Aalders loopt. Aalders zocht een andere, bevindelijker sfeer dan hij in de GKN en in het HV vond. In het zoeken naar zo'n levenskring zit het zwervende. Want dit aspect van zijn vroomheid, de bevindelijke inslag, deed hem zich ongelukkig voelen in de GKN. En het was dat aspect van zijn vroomheid, dat hem aantrok in de Gemeenschapsbond; dat aspect van zijn vroomheid bracht hem tot een ontmoeting met de Oxford Groep, dat aspect van zijn vroomheid leidde tot zijn betrokkenheid bij de Orde. Het ging Aalders om de levende realiteit Gods die alle systemen en kerken relativeerde, om een 'beleefd' geloof.

In mijn studie over de Faculteit der Godgeleerdheid van de Vrije Universiteit heb ik erop gewezen dat de crisis der cultuur velen deed zoeken naar een nieuw houvast.⁶³ Voor sommigen werd de innerlijke ervaring het kompas. Buiten de kerk kan gewezen worden op de groeiende invloed van Krishnamurti, binnen de kerk speelde deze behoefte een grote rol bij in de zogenaamde beweging der jongeren, waartoe ook Aalders wordt gerekend.⁶⁴ In dit kader is het opmerkelijk dat voor een aantal van hen die later net als Aalders bij het 'Hersteld Verband' terecht kwamen, de beleving van het geloof buitengewoon belangrijk was. Ik denk hier aan C. Vermaat,⁶⁵ die zich verwant voelde met de opwekkingsbeweging in Bad Boll, aan W.E. van Duin,⁶⁶ aan J.G. Ubbink die in 1916

kiezen voor de NHK en stantepede ben ik los verklaard van alle diensten in het HV.' *De Heraut*, van 29 maart 1936 maakte er slechts kort melding van. Zo ook *Tubantia* van 22 maart 1936.

⁶¹ Zie een artikel van L. Diepersloot in *Het Kerkblad van de Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband* van 12 april 1936 en een artikel van Geelkerken in *Woord en Geest*, 12 juni 1936.

⁶² *Biografisch Lexicon*, II, 10; Dam, *De NSB*, 110-111 en 175, noot 45.

⁶³ M.J. Aalders, *125 jaar Faculteit der Godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit* (Zoetermeer 2005) 125-126.

⁶⁴ Ook Anema, *Onze tijd en onze roeping. Een woord aan ons gereformeerde volk* (Rotterdam 1921) 33-44, zag in deze behoefte aan 'subjectiviteit' het kenmerk van de 'jongeren'.

⁶⁵ Zie over hem J. Exalto, 'Dominee tegen het formalisme. De ambtelijke lijdensweg van Cornelis Vermaat (1874-1960)', *Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis* 2 (1999) 3-12.

⁶⁶ Zie over hem K.W. de Jong, 'Willem Eliza van Duin: een "bijzonder tragische figuur". Achtergronden van de procedure tegen W.E. van Duin (1883-1953), predikant van de Gereformeerde Kerk te Haarlemmermeer-Oostzij, in 1926', *JGNP* 4 (1996) 47-90.